

Socialdepartementet

ILO-kommitténs yttrande över Ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida (SOU 2023:23)

Bakgrund

Svenska ILO-kommittén har genom remiss den 13 september 2023 (S2023/01906) ombetts att yttra sig över betänkandet *Ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida (SOU 2023:23)*.

Utredningens uppdrag och förslag i korthet

Utredningens uppdrag har sammanfattningsvis varit att se över socialförsäkringsskyddet för gravida i syfte att modernisera socialförsäkringsskyddet för gravida, framför allt regelverket om graviditetspenning, så att det i högre utsträckning än i dag fungerar ändamålsenligt för gravida arbetstagare och egenföretagare. Försäkringsskyddet för personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av graviditet ska enligt direktiven vara likvärdigt med skyddet för personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av t. ex. sjukdom. Vidare ska grunderna för rätt till graviditetspenning uppdateras utifrån aktuell forskning, och förmånsperioden samt ersättningsnivån ska ses över. För- och nackdelar med en mer generell utformad graviditetspenning under graviditetens senare del ska analyseras. Inkomstbortfallsprincipen ska gälla.

Utredningens huvudsakliga förslag kan sammanfattas enligt följande.

Tilllägg i sjukpenningsregelverket i syfte att minska risken för diskriminering av gravida

I syfte att minska risken för att gravida diskrimineras vid rätten till sjukpenning föreslår utredningen att det i sjukpenningregelverket ska förtydligas att en gravid inte ska anses vara frisk om en icke-gravid hade ansetts vara sjuk med motsvarande symtom och arbete.

Höjt tak vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst i graviditetspenningen

Utredningen föreslår att taket vid beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten ska höjas från 7,5 basbelopp till samma nivå som inom sjukpenningen, 10 prisbasbelopp. Syftet är att ge kvinnor med högre inkomster ett bättre socialförsäkringsskydd inom graviditetspenningen. Förslaget innebär att försäkringsskyddet vid arbetsförmågenedsättning på grund av graviditet blir mer likvärdigt försäkringsskyddet vid arbetsförmåga nedsatt på grund av sjukdom.

Alla besvär som orsakas eller förvärras av graviditeten ska beaktas vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning i ett fysiskt påfrestande arbete

Utredningen anser att det saknas skäl att göra skillnad på besvär som sätter ner den gravidas arbetsförmåga i det fysiskt påfrestande arbetet och föreslår därför att även psykiska besvär ska beaktas vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning.

Graviditetspenningens förmånsperiod ska förlängas

Graviditetspenning utgår idag till och med den elfte dagen innan beräknad förlossning. Detta innebär att socialförsäkringsskyddet vid risker i arbetsmiljön eller nedsatt arbetsförmåga på grund av graviditet är sämre än socialförsäkringsskyddet för nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom. Utredningen föreslår att förmånsperioden ska förlängas till och med dagen före faktisk förlossning.

En icke-behovsprövad graviditetspenning ska införas

Den förmån som kan användas i slutet av graviditeten är föräldrapenning. Den gravida som använder föräldrapenning har dock färre dagar kvar att nyttja för att vårda barnet när det väl är fött samt att dela jämställt på med en eventuell partner. Utredningen anser att förmåner som avser att möta behov som uppstår under graviditet bör renodlas från förmåner som syftar till att möta behov som uppstår när barnet är fött. Utredningen föreslår att en icke-behovsprövad graviditetspenning ska kunna nyttjas de sista sju kalenderdagarna innan beräknad förlossning och fram till och med dagen före den faktiska förlossningen. Förmånen ska vara arbetsbaserad och utgå på sjukpenningnivå om 240-dagarsvillkoret i 12 kap. 35 § socialförsäkringsbalken är uppfyllt. Rätt till ledighet i omfattningarna en fjärdedel, halv, tre fjärdedelar och hel under perioden från och med sju dagar före beräknad förlossning till och med dagen före faktisk förlossning införs i föräldraledighetslagen.

Rätt till ledighet med ersättning för studenter vid risker i studiemiljön
Utredningen föreslår att gravida studerande ska ges rätt till ledighet med fortsatt studiestöd vid risker i studiemiljön.

Tillägg gällande arbetslöshetsförsäkringen

Utredningen föreslår att tid med graviditetspenning och icke-behovsprövad graviditetspenning ska räknas som överhoppningsbar tid vid fastställande av ramtid i arbetslöshetsförsäkringen. Vidare ska graviditetspenning och icke-behovsprövad graviditetspenning kunna räknas in i den arbetssökandes normalarbetstid.

Ikraftträdande

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2025.

Förslagets förhållande till ILO-konventioner

I betänkandets konsekvensutredning, avsnitt 14.5.4 EU-rätt och internationella åtaganden, görs bedömningen att förslagen är förenliga med Sveriges internationella åtaganden. Betänkandet innehåller dock ingen redogörelse av relevanta ILO-konventioner. ILO-kommittén vill därför erinra om att det finns aktuell ILO-konventioner av relevans för förslagen.

Avseende socialförsäkringsskydd för gravida är *konvention (nr 102) angående minimistandard för social trygghet* av relevans. Konventionen innehåller bland annat i del III bestämmelser om kontantförmåner vid arbetsoförmåga, härrörande av sjukdom och medförande inkomstbortfall och i del VIII bestämmelser om förmåner vid havandeskap och barnsbörd samt härigenom uppkommet inkomstbortfall. I del XI finns normer för beräkning av de periodiska utbetalningarna.

Ovan nämnda *konvention (nr 102) angående minimistandard för social trygghet*, är av relevans även när det gäller förmåner vid arbetslöshet, vilka behandlas i dess del IV.

Härutöver kan nämnas *konvention (nr 168) om främjande av sysselsättning och skydd vid arbetslöshet*. Enligt konventionen ska varje medlemsstat vidta lämpliga åtgärder för att samordna sitt system för skydd vid arbetslöshet och sin sysselsättningspolitik. Skyddet vid arbetslöshet, i synnerhet metoderna för att utge förmåner vid arbetslöshet, bör vara utformat så att det bidrar till att främja full, produktiv och fritt vald sysselsättning och inte tar bort incitamenten för att arbeta och erbjuda arbete. Konventionen innehåller bl.a. bestämmelser om personkrets, ersättningsnivåer och ersättningsperiodens längd.

Svenska ILO-kommitténs slutsats

Förslagen i betänkandet syftar till att förbättra socialförsäkringsskyddet för gravida jämfört med vad som gäller idag. Även förslaget avseende arbetslöshetsförsäkringen syftar till en förbättring. Mot denna bakgrund är ILO-kommitténs bedömning att förslagen inte bör strida mot Sveriges internationella åtaganden enligt ratificerade ILO-konventioner.

I beslutet i detta ärende har deltagit undertecknad Cathrine Lilja Hansson och ledamöterna Catharina Nordlander, Cecilia Mobach, Ola Brinnen, Anna Bergsten, Kristine Skår, Oscar Erneroth, Cyrene Martinsson Waern och José Perez Johansson.

Ärendet har handlagts av undertecknad sekreterare.

För Svenska ILO-kommittén

Cathrine Lilja Hansson
Ordförande

Helle Ellehøj
Sekreterare